

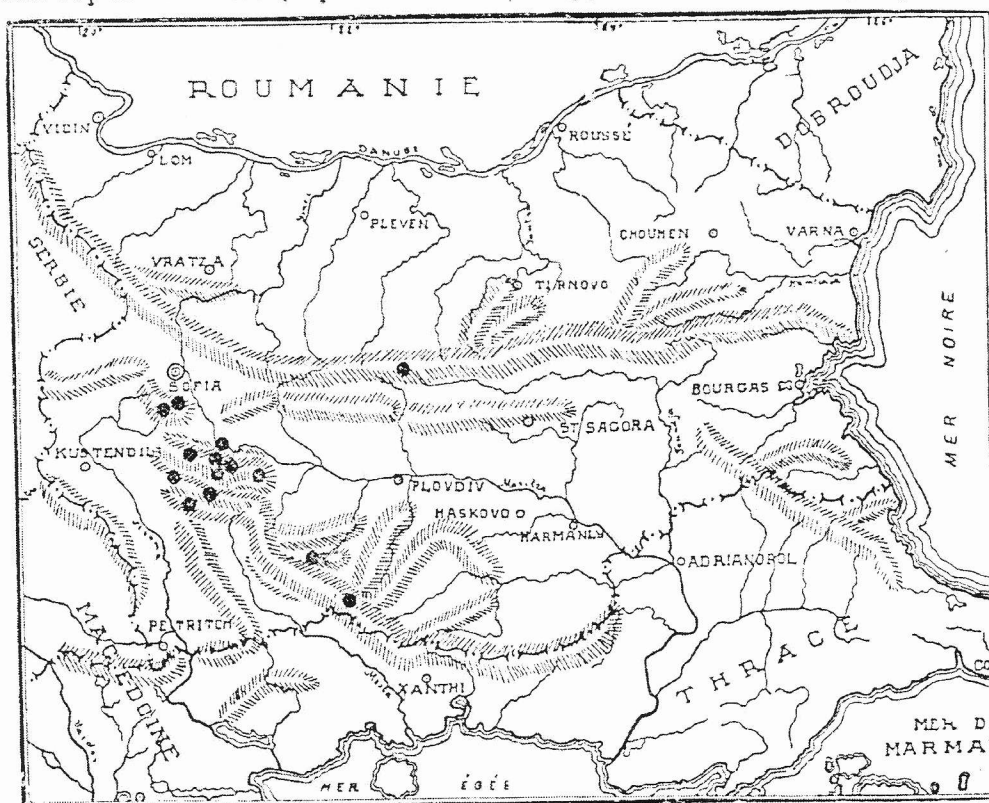
13. *Lacerta vivipara* Jacq. — Планински гущеръ, Живороденъ гущеръ.

Lacerta vivipara Jacq.; Ковачевъ, Херпетологична фауна 1912. стр. 28.

Lacerta vivipara Jacq.; Schreiber, Herpetologia europaea 1912. p. 514.

Lacerta vivipara Jacq.; Никольскій, Фауна Россіи 1915. стр. 315.

Тоя гущеръ се срѣща въ България само по високитѣ планини и то, не по-низко отъ 1300 м. мѣстовисочина, а най-високо сме го намирали на връхъ Мусала, 2900 м. вис.. Най-често го има по влажнитѣ алпийски поляни на 1500 до 2500 м. вис., а изъ горската зона обитава изложенитѣ на припекъ влажни горски поляни (нарѣдко въ Чамъ-Курия на 1350 м. вис.). Сравнително



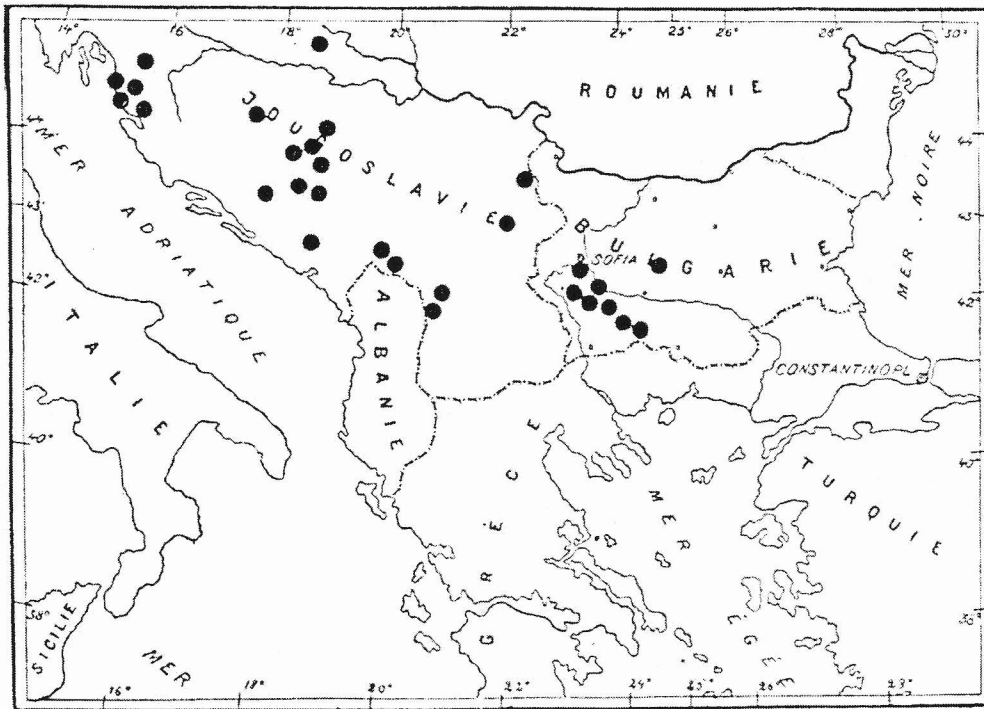
Карта № 10. — Разпространението на Планинския гущеръ (*Lacerta vivipara* Jacq.) по високитѣ планини на България. — Die Verbreitung der Bergeidechse (*Lacerta vivipara* Jacq.) auf den Hochgebirgen Bulgariens.

съ другитѣ нашенски гущери той е редкъ видъ. Единственъ типиченъ високопланински представителъ отъ гущеритѣ, които се срѣщатъ въ България. Ражда малкитѣ си живи, отъ тука и названието му „живороденъ гущеръ“.

Разпространение въ България:

Централенъ Балканъ: Въ Калоферския Балканъ, подъ въхра Юмрукъ-Чалъ на височина около 2100 м. го е намѣрилъ Ал. Дрѣновски (Ковачевъ 1912 стр. 28).

Витоша планина: По надгорскитѣ алпийски поляни на 1500 до 2285 м. височина (Д-ръ Бурешъ); особено по влажнитѣ поляни около самия Черни-върхъ (Д-ръ Бурешъ). Срѣщаме го да пълзи изъ тревата най-често презъ горешитѣ пладнени часове, движи се не много ловко и се крие подъ камънитѣ и изъ каменнитѣ морени. Ковачевъ (1912 стр. 23) е намѣрилъ на Витоша (1700 м. вис.) неговитѣ малки на 7. VIII. 1908 год.. Витошки екземпляри, уловени между върховетѣ Резньоветѣ и Черни-върхъ (2000 м. вис.) на 8. VIII. 1910 год., се съхраняватъ въ Зоологич. Сбирка на Соф. Университетъ. Въ Цар. Музей сж запазени 6 витошки екземпляри: 1 младъ уловенъ отъ Н. Ц. В. Князь Кирилъ на 6. X. 1929 год. на 2000 м. вис.; други два, уловени на

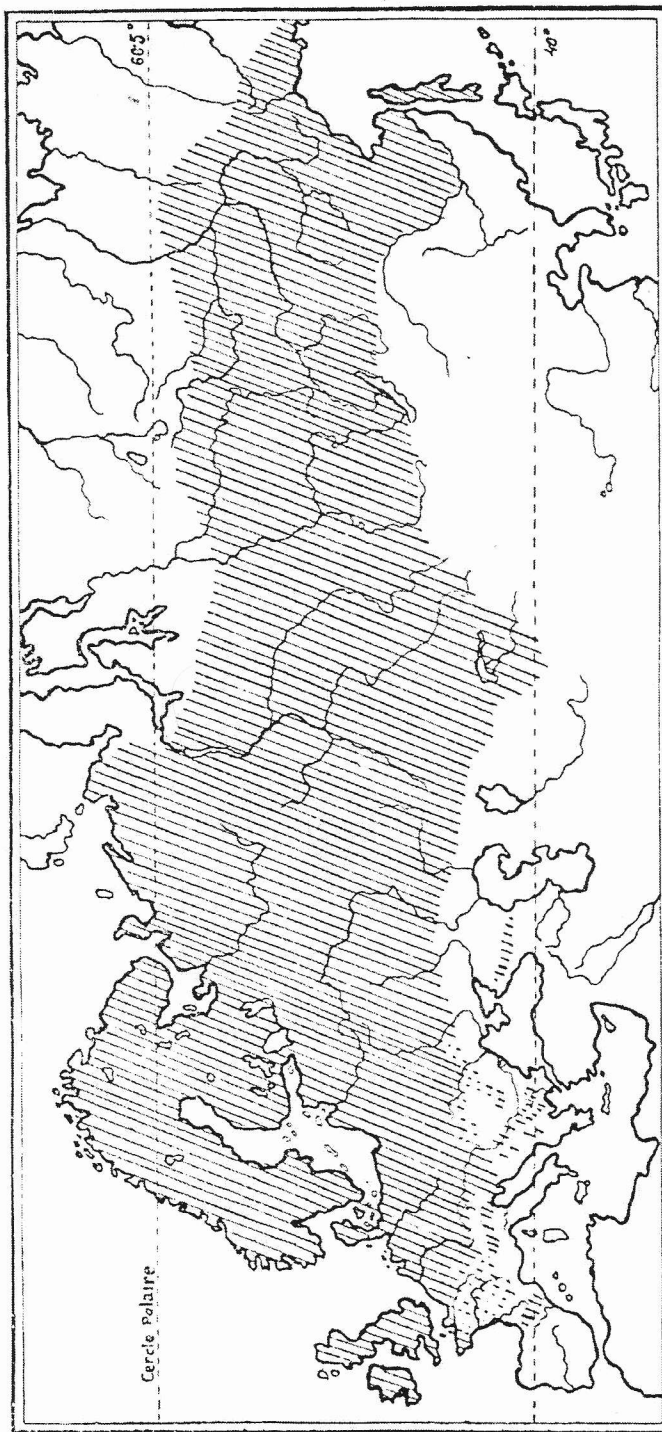


Карта № 11. — Разпространението на Планинския гущеръ (*Lacerta vivipara* Jacq.) по Балканския полуостровъ. — Die Verbreitung der Bergeidechse (*Lacerta vivipara* Jacq.) auf der Balkanhalbinsel

20. VIII. 1910 год. отъ Д-ръ Бурешъ по Черни-върхъ на 2200 м. вис. и отъ Н. Радевъ, на 28. VIII. 1926 год. и единъ екз. уловенъ на Черни-върхъ отъ учителя А. Стрезовъ на 3. VII. 1928 год.

Рила планина: 1. Надъ Рилския манастиръ по пътя за Говедарника, на около 1300 м. вис. уловени на 13. VIII. 1901 год. (2 екз. съхранени въ Зоологич. Сбир. на Соф. Университетъ; Ковачевъ 1912 стр. 28). — 2. По върха Попова Шапка на 2000 м. вис., 1. VIII. 1920 год. (наблюдавалъ Д-ръ Бурешъ). — 3. Подъ върха Мусала при Мусаленскитѣ езера на 2500 м. вис., (Д-ръ Бурешъ) и на върха между камънитѣ на 2900 м. вис. (13. VIII. 1926 год., Д-ръ Бурешъ). — 4. Въ долината на р. Царска Бистрица отъ Чамъ-Курия до Мусаленскитѣ езера (2500 м. вис.). Чамъ-Курия е най-низкото мѣсто (1350 м.) въ което се срѣща живородния гущеръ. Тука по наблюдения на Д-ръ Бурешъ, той живѣе изъ горскитѣ влажни поляни, като се крие изъ ка-

мънитъ, а го има и около самитъ вили на Чамъ-Курийския курортъ, гдето се крие въ основитъ на вилитъ. Когато на пладне грѣе върху вилитъ слънце, тогава гущеритъ излизатъ на припекъ, обаче се ловятъ доста мъчно. (Въ



Карта № 11-а. — Общото разпространение на Планинския гущеръ (*Lacerta vivipara* Jacq.) въ палеарктичната област — Die Verbreitung der Bergidechse (*Lacerta vivipara* Jacq.) in dem palaearctischen Gebiet.

Родопскитъ планини: 1. По върха Белмекенъ на 2100 м. вис. (Ковачевъ 1917 стр. 176, споредъ Д-ръ Бурешъ). — 2. Въ мѣстността Беглика (Баташки Родопи) на 1400 м. вис. (1 екз. 11. V. 1932 отъ Г. Стояновъ). — 3. Върхъ Карлъкъ въ Централни Родопи на 2178 м. вис. (4 екз. Ц. М., 27. VI

Цар. Музей се съхраняватъ 14 екземпляра ловени презъ м. юлий и августъ 1923-1930 год.). Прѣсно родени екземпляри е наблюдавалъ Д-ръ Бурешъ на 1. VIII. 1931 год. — 5. При изворитъ на р. Марица, вѣроятно на 2000-2500 м. вис. (на 3000 м. споредъ Werner 1898 р. 347). — 6. При езерото Сарж-Гьолъ на височина 2260 м., 24. VIII. 1931 г. (1 екз. Ц. М., уловенъ отъ Здравка Бурешъ). — 7. По върха Юрушки-Чалъ на изтокъ отъ върхъ Мусала 2100 м. вис. (уловенъ отъ Ал. Дрѣновски; Ковачевъ 1912 стр. 28); в. Мусолъ, 2000 м. вис., Рила пл. (1 екз. Ц. М., 11. VI. 1932 год. отъ Н. Фененко). Вѣроятно го има по цѣлата алпийска зона на Рила планина отъ вр. Дамка чакъ до Мусала и то на мѣста високи отъ 1350 до 2900 метра. — 8. По височината „Парангалица“, южно отъ вр. Ай-Гидикъ, 2000 м. (2 екз. Ц. М., 16. VII. 1932 год. отъ П. Дрѣнски и Йорд. Цонковъ).

1924 год., отъ които едина съвсемъ младъ, отъ Н. Радевъ). Това находище е най-юго-източно за разпространението на тоя видъ въ Европа.

Вѣроятно не ще да липсва тоя гущеръ на Пиринъ планина.

На Балканския полуостровъ живородния гущеръ е разпространенъ по планинитѣ на Истрия (Boulenger 1920 p. 139), Славония (на Папукъ, споредъ Кагатап 1921 p. 203), въ Кроация на Св. Бърдо въ Велебитъ пл. и на Дурданица (Кагатап 1921 p. 203), въ Босна по планинитѣ до 2100 м. вис. (но го има и на 500 м. вис. по мочурливитѣ горски поляни; Volkaу 1924 p. 35). Херцеговина (Boulenger 1920 p. 132), Албано-Черногорската граница на Куштутица планина 2000 м. вис. (Volkaу 1924 p. 35), изт. Сърбия, по Суха планина и Стара пл. (Gjorgjevič, 1900 p. 199), въ Македония на върхъ Кобилица въ Шаръ планина 2500 м. вис. (Doflein 1921 p. 231). Има го въ Ромъния по Карпатитѣ и въ Трансилванскитѣ алпи (до 2000 м. вис.; Călinescu 1931 p. 128).

Общо разпространение: Северна Европа (Скандинавия, Дания, сев. Русия), Срѣдна Европа (въ торфищата и планинитѣ на Британия, Холандия, Германия, Австрия, цѣла Русия отъ Черно море до Ледовития океанъ (обаче го нѣма въ Кримъ; споредъ Никольскій), Северна Азия до Амурия и островъ Сахалинъ. По Пиринитѣ го има до 2670 м. вис. (по Boulenger), въ Алпитѣ до 3000 м. вис., по планинитѣ на Балканския полуостровъ до 2900 м. вис. (Бурешъ). Има го и въ Кавказкитѣ планини, Алтай, Киргизкитѣ степи, Балкай и северна Монголия.

Отъ приложената карта № 11 за разпространението на живородния гущеръ *Lacerta vivipara* L. въ България се вижда, че той се срѣща само по високитѣ планини и то на 1400-2900 м. надморска височина. Сжщо и въ другитѣ находища по Балканския полуостровъ (както и въ Ромъния) той се срѣща, спорадично, само по високитѣ планини.

Общото му разпространение пъкъ (нанесено на карта № 11-а) показва, че той е единъ типиченъ европо-сибирски елементъ въ нашата фауна, който е широко разпространенъ изъ севернитѣ влажни предѣли на Европа и Азия. Отъ гореказаното може да се извади заключение, че гущера *Lacerta vivipara* L. се е разпространилъ въ България презъ една по-влажна и по-хладна епоха (именно презъ глациалния геологиченъ периодъ въ Европа), като е населявалъ тогава и низинитѣ на България, а по-късно, следъ постепенната промѣна на климата къмъ днешния по-топълъ и главно по-сухъ климатъ, този студенолюбивъ гущеръ е билъ принуденъ да се изкачи високо по влажнитѣ планини; ето защо, живородния гущеръ е единъ глациаленъ реликтъ въ нашата фауна. Най-югоизточната точка на неговото разпространение въ Европа лежи въ Родопитѣ на 24° 20' сев. шир. и на 41° 40' изт. дължина отъ Гринвичъ.